

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ 3-4 КЛАСІВ

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти», затверджених наказом МОН України від 13 липня 2021 р. №813, у 3-4 класах рекомендуються такі види перевірок з української мови та читання:

Діагностувальні перевірки на початку навчального року призначені для виявлення стартових досягнень. Проводити їх рекомендують в другій половині вересня впродовж 2-3 тижнів.

Метою перевірки у кінці кожного семестру є виявлення результатів навчання за відповідний період. Розпочинати перевірки радять не пізніше ніж за 3-4 тижні до завершення семестру.

Фронтально здійснюються такі види перевірок: аудіювання, читання мовчки + розуміння тексту (прочитаного мовчки), робота з медіатекстом, списування, диктант, письмовий переказ, письмовий твір, застосування знань з мови.

Індивідуально проводиться перевірка діалогу, усного переказ, усної розповіді, читання вголос + розуміння тексту (прочитаного вголос)

Аудіювання (слухання і розуміння прочитаного)

3-4 клас

У 3-4 класах під час аудіювання перевіряється вміння **визначати фактичний зміст, тему, основну думку та причиново-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, а саме:**

- *Сприйняття* тексту на слух
- *Установлення* причиново-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами
- *Дослідження* виражальних засоби мови
- *Пояснення* причини переживань персонажів
- *Установлення* послідовності дій персонажів
- *Аналіз* емоційний стан персонажів, пояснює причини відповідних переживань персонажів

Методика проведення

Перевіряються уміння сприймати на слух незнайомий текст і розуміти його з одного прослуховування.

Матеріалом для контрольної перевірки сформованості аудіативних умінь є зв'язний текст (невелика за розміром казка або уривок, оповідання, сюжетний вірш).

Орієнтовні обсяги текстів для аудіювання та часу їх звучання

Клас	Кількість слів	Час звучання (у хвиликах)
3	180-240 (140-180)	2-2,5
4	260-300 (200-250)	2,5-3

Після прослуховування учні виконують **тестові завдання:**

- 3 клас – 6 запитань з трьома варіантами відповідей
- 4 клас – 6 запитань з чотирма варіантами відповідей

Питання повинні стосуватися фактичного змісту (*хто? що? де? коли? як?*) на встановлення причиново-наслідкових зв'язків, визначення основної думки та виявлення виражально-зображувальних засобів тексту (образних висловів).

Учні на окремих листочках виконують тестові завдання, де навпроти запитання ставлять цифру або буквене значення правильної відповіді.

Відповідь матиме такий вигляд: 1. 2 (де 1 – номер запитання, 2 або а) – номер обраної відповіді).

Орієнтовні критерії оцінювання рівня сформованості	
П	Одна або жодної правильна відповіді або учень / учениця не приступав / не приступала до виконання завдання.
С	Більше неправильно виконаних завдань. Правильні відповіді дані на 2-3 запитання, що стосуються фактичного змісту.
Д	Більше правильно виконаних завдань. Допущено 1-2 помилки у тестах.
В	Виконана вся робота у повному обсязі або допущена помилка у відповіді до одного запитання.

Діалог (3-4 клас)

У 3-4 класах – пропонується побудувати діалог з однокласником/однокласницею на задану тему, за життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею тощо.

- **Досліджуються вміння будувати зв'язні висловлювання (розповідь, опис, есе, діалог) в усній і писемній формах, володіти діалогічною формою мовлення, дотримуватися правил культури спілкування**

Перевіряти можна усно та письмово.

Письмова перевірка передбачає запис діалогу без використання слів автора. Під час інструктажу перед записом діалогу, вчитель/вчителька нагадує учням, що кожен репліку записують з нового рядка, починаючи з тире. Оцінювання змісту письмового діалогу здійснюється за тими ж орієнтовними вимогами, що і оцінювання усного діалогу.

При письмовій перевірці можна давати учням початок діалогу чи вписані репліки одного з учасників.

Грамотність письмового діалогу перевіряється, але не оцінюється.

Орієнтовні обсяги діалогів:

Усна форма	
3 клас	4-5 реплік одного учасника/учасниці розмови
4 клас	5-6 реплік одного учасника/учасниці розмови (з урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул).
Письмова перевірка	
3 клас	4 репліки одного учасника/учасниці розмови
4 клас	5 реплік одного учасника/учасниці розмови (з урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул).

Орієнтовні критерії сформованості

Рівень сформованості	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
П «початковий»	Погоджується або не погоджується з висловленими поглядами інших осіб; копіює чуже висловлювання; висловлюється з допомогою вчителя; припускається помилок під час копіювання чужого висловлювання; не завжди може самостійно визначити помилки, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі у створенні власного висловлювання.
С «середній»	Висловлює власну думку, вибираючи з декількох, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; відтворює зміст почутого; здатний/здатна уточнювати власне висловлювання після допомоги вчителя; відчуває труднощі в розрізненні власної думки та думки іншої особи.
Д «достатній»	Співставляє прослухані повідомлення з власним досвідом та думками інших осіб; висловлюється з незначною допомогою вчителя; частково аналізує, класифікує, узагальнює; наводить окремі аргументи щодо власних думок, використовуючи інформацію з усного повідомлення, власний досвід та думки інших осіб; здатний/здатна уточнювати власне висловлювання; дотримується найважливіших правил літературної вимови; у співпраці з учителем визначає доцільність висловлення власних поглядів в певній комунікативній ситуації.
В «високий»	Співставляє прослухані повідомлення з власним досвідом та думками інших осіб; самостійно висловлюється; аналізує, класифікує, узагальнює; наводить аргументи щодо власних думок, використовуючи інформацію з усного повідомлення, власний досвід та думки інших осіб; здатний/здатна до самостійного аналізу власного висловлювання; дотримується найважливіших правил літературної вимови; висловлює власні погляди з огляду на доцільність у певній комунікативній ситуації.

Усний твір (розповідь) та усний переказ (3-4 клас)

Перевірку усного монологічного мовлення рекомендується здійснювати у другому семестрі.

Матеріали та особливості проведення:

Матеріалом для усного переказу можуть бути:

- текст, що читається вчителем, або попередньо опрацьований текст;
- самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі;
- розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо.

Усний твір (розповідь) складається за власними спостереженнями, життєвою ситуацією, картиною чи прочитаним твором.

Перевіряються **ЗМІСТ** переказу/твору, а саме:

- вміння переказувати усно прочитаний/прослуханий твір з дотриманням логіки викладу та з творчим доповненням;
- вміння будувати зв'язні висловлювання (розповідь, опис, есе, діалог) в усній формі, володіння монологічною та діалогічною формами мовлення, дотримання правил культури спілкування

У тому разі, коли матеріал читається безпосередньо перед діагностувальною роботою, обсяг тексту орієнтовно визначається так:

Орієнтовні обсяги текстів для переказу:

- 3 клас – 50-70 слів
- 4 клас – 70-100 слів

Орієнтовні обсяги творів:

- 3 клас – близько 60 слів (5-6 речень)
- 4 клас – 60-80 слів (6-7 речень)

Проведення

Текст переказу читається або прослуховується один раз, визначається тема та основна думка, за потреби – складається план і учні самостійно працюють над переказом. *(Враховуючи підготовленість учнів, план можна не складати)*

Орієнтовні критерії оцінювання

Рівень сформованості	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
П «початковий»	<p>Переказує зміст почутого на основі плану, піктограм, опорних слів тощо за умови детального кількарядового пояснення вчителя;</p> <p>припускається помилок під час відтворення змісту почутого;</p> <p>відчуває труднощі у визначенні помилок, навіть після допомоги вчителя;</p> <p>не може визначити цілісність власного переказу.</p> <p>Створює усне висловлювання за зразком (шаблон з опорними словами);</p> <p>відчуває труднощі з використанням шаблону, навіть за умови детального пояснення вчителя;</p> <p>не завжди використовує поширені словесні та несловесні засоби щодо певної комунікативної ситуації;</p> <p>відчуває труднощі з виправленням помилок та внесенням коректних уточнень у власне висловлювання, навіть після допомоги вчителя;</p> <p>не завжди розпізнає комунікативну ситуацію</p> <p>копіює чуже висловлювання;</p> <p>припускається помилок під час копіювання чужого висловлювання;</p> <p>не завжди може самостійно визначити помилки, навіть після допомоги вчителя;</p> <p>відчуває труднощі у створенні власного висловлювання.</p>
С «середній»	<p>Переказує, відтворюючи зміст почутого відповідно до мети завдання, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою;</p> <p>відтворює зміст почутого, іноді з допомогою вчителя;</p> <p>здатний/здатна зробити уточнення у власний переказ після допомоги вчителя;</p> <p>не завжди може використати способи фіксації виокремленої інформації.</p> <p>Створює висловлювання, використовуючи словесні (зокрема художні) та несловесні засоби за аналогією;</p> <p>діє за алгоритмом, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою</p> <p>пояснює використання окремих поширених словесних та несловесних засобів щодо певної комунікативної ситуації;</p> <p>здатний/здатна внести коректні уточнення у власне висловлювання та виправити помилки після допомоги вчителя;</p> <p>не завжди добирає засоби для вираження задуму змісту висловлювання;</p>

	використовує частовживану лексику.
Д «достатній»	З незначною допомогою вчителя переказує, передаючи зміст почутого своїми словами, враховує мету завдання; аналізує, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; здатний/здатна внести уточнення до власного переказу (за потреби); спирається на власний досвід використання способів фіксації виокремленої інформації. частково аналізує й оцінює відповідність словесних та несловесних засобів та змісту висловлювання; аргументує вибір окремих мовних засобів щодо певної комунікативної ситуації; здатний/здатна самостійно внести уточнення до власного висловлювання, коригувати його; проявляє фантазію, спирається на власний досвід з використанням мовних засобів під час створення власного висловлювання.
В «високий»	Самостійно переказує, передаючи зміст почутого своїми словами, враховує мету завдання; аналізує, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, узагальнює; здатний/здатна до самостійного аналізу власного переказу, його коригування та уточнення (за потреби); залежно від мети завдання обирає або комбінує способи фіксації виокремленої, почутої інформації аналізує й оцінює відповідність словесних та несловесних засобів та змісту висловлювання; аргументує вибір мовних засобів щодо певної комунікативної ситуації; здатний/здатна самостійно аналізувати засоби побудови власного висловлювання, коригувати та уточнювати (за потреби); проявляє фантазію, спирається на власний досвід

Читання вголос+розуміння прочитаного тексту (3-4 клас)

Перевірка розвитку навички читання вголос у 3-4 кл. здійснюється індивідуально. Паралельно з перевіркою **читання вголос**, доречно провести перевірку **розуміння прочитаного тексту**.

Перевіряються всі якості навички читання вголос:

- Правильність та усвідомленість
- Виразність
- Розуміння прочитаного тексту

Показник темпу та способу читання **не є обов'язковим** показником перевірки, а лише може служити орієнтиром для вчителя, який допоможе відстежити поступ учня.

Як проводиться перевірка?

Для читання учневі пропонують незнайомий художній, науково-художній текст.

1. Здійснення перевірки читання вголос проводиться в спокійній і звичній для дитини обстановці.
2. Дитина повинна сидіти за партою на відстані півтора-два метри від перевіряючого.

3. Перші кілька пропозицій або три-чотири рядки тексту бажано читати без урахування часу. Це дасть можливість “вчитатися” в текст.

4. Вимоги до тексту:

- відсутність незрозумілих, незнайомих слів;
- доступне учням зміст;
- шрифт, відповідний шрифту підручників для початкових класів.

Розуміння прочитаного

Розуміння прочитаного можна перевірити за допомогою усних запитань або письмвого виконання завдань. Письмова робота **МОЖЕ** містити наступні завдання:

I тип

• Завдання на вибір однієї правильної відповіді з трьох на виявлення обізнаності з колом дитячого читання та практичного застосування літературознавчих понять (Наприклад, обрати жанр твору, назвати автора твору, обрати розділ, в якому можна помістити цей твір і т.п.)

II тип

• Завдання на вибір одного варіанту відповіді з запропонованих трьох на вміння працювати з літературним твором (змістом), дитячою книжкою чи довідковою літературою (Наприклад, яка основна ідея твору, пояснити значення фразеологізму, головний герой твору і т.п.)

III тип

• Завдання на встановлення відповідності (Встанови послідовність подій, віднови план і т.п.)

IV тип

• Завдання з короткою відповіддю (Наприклад, продовж речення, встав пропущені слова)

V тип

• Завдання творчого характеру (Напиши пораду головному герою і т.п.)

У 3-4 письмова частина роботи орієнтовно **МОЖЕ** містити наступні

- 10 завдань (5 завдань першого типу, 4 – другого і 1 – третього типу).
- 12 завдань (6 завдань першого типу, 5 – другого і 1- третього типу)

Орієнтовні показники темпу читання вголос

*Показники є орієнтовними і не є засобом перевірки. Вчитель може лише відслідковувати поступ учня в розвитку темпу читання, але не оцінювати його.

Клас	I семестр	II семестр
3	65-70 сл/хв	75-80 сл/хв.
4	80-85 сл/хв	90-95 сл/хв.

Рівень сформованості	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
-----------------------------	--

П «початковий»	Орієнтовний темп читання на 7-10 слів нижчий від нормативного	
	3 клас I – 55 слів та менше II – 65 слів і менше	4 клас I – 70 слів та менше II – 80 слів і менше
С «середній»	Орієнтовний темп читання на 3-6 слів нижчий від нормативного	
	3 клас I – 56 – 59 слів II – 66 – 74 слова	4 клас I – 71–79 слів II – 81-89 слів
Д «достатній»	Читає у відповідному нормі темпі (орієнтовно)	
	3 клас I – 65 – 70 слів II – 75 – 80 слів	4 клас I – 80–85 слів II – 90–95 слів
В «високий»	Темп відповідає нормативному або вище норми (орієнтовно)	
	3 клас I – 70 і вище II – 80 і вище	4 клас I – 85 і вище II – 95 і вище

Спосіб читання та правильність читання

Орієнтовні критерії оцінювання та рівень сформованості	
П	Учень (учениця) читає відривними складами або складами, припускаючись численних помилок у закінченнях, наголошуванні слів, на пропуск, перестановку літер і складів, помилок мовного характеру. Не дотримується пауз між реченнями та смисловими групами слів.
С	Учень (учениця) читає складами, монотонно словами та плавними словами, але при цьому припускається помилок на заміну, перестановку складів, у наголошуванні слів, інтонуванні речень, порушує правила вимови.
Д	Учень (учениця) читає плавно, цілими словами. Припускається кількох орфоепічних, мовленнєвих помилок та помилок у наголошуванні слів.
В	Учень (учениця) читає правильно, цілими словами та смисловими групами речень.

Розуміння прочитаного

Перевіряється за допомогою 3-4 запитань, які ставить вчитель після того, як учень (учениця) дочитали текст до кінця або виконає завдання письмової перевірки до опрацьованого тексту

Орієнтовні критерії оцінювання та рівня сформованості	
П	Розуміє фрагменти тексту, прочитаного вголос або мовчки (окремі речення, слова тощо); ситуативно виконує елементарні завдання на розуміння прочитаного; припускається помилок під час відтворення змісту прочитаного; не завжди може коригувати власне розуміння, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі із зіставленням прочитаного і зрозумілого. ситуативно робить висновки з допомогою вчителя; припускається помилок під час відтворення змісту прочитаного; відчуває труднощі з самостійним визначенням помилок, навіть після допомоги вчителя; не завжди може розрізнити відтворення змісту прочитаного та висновки з прочитаного.

С	<p>Розуміє текст (художній, медіатекст тощо), прочитаний вголос або мовчки, у загальних рисах, не зважає на деталі;</p> <p>виконує завдання на загальне розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; відтворюють зміст прочитаного в загальних рисах (відповідь на запитання: хто? що? де? коли?);</p> <p>здатний/здатна поглибити власне розуміння прочитаного після допомоги вчителя;</p> <p>відчуває труднощі у співвіднесенні засобів візуалізації зі словесною частиною тексту.</p> <p>у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою;</p> <p>відтворює зміст прочитаного здатний/здатна внести уточнення у власні висновки щодо прочитаного тексту після допомоги вчителя;</p> <p>відчуває труднощі в розрізненні суті власних висновків з висновками, які є в тексті.</p>
Д	<p>Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; частково аналізує зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту); тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо) у співпраці з учителем.</p> <p>Демонструє розуміння тексту, формулюючи прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, але здатний/здатна піддавати сумніву окремі факти, наявні в тексті; самостійно формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, уточнює факти і судження з незначною допомогою вчителя; аналізує, класифікує, пов'язує елементи інформації в цілісну картину, аргументуючи власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна внести уточнення у власні висновки щодо прочитаного тексту (елементи інформації, факти і судження);</p> <p>у разі сумнівів щодо правдивості або неправдивості фактів визначає у співпраці з учителем джерела, за якими можна перевірити інформацію.</p>
В	<p>Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки;</p> <p>самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту;</p> <p>аналізує, класифікує, узагальнює зміст прочитаного тексту;</p> <p>аргументує власну думку прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна до самостійного аналізу помилок в процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту) та визначає чинники, що вплинули на допущення помилок; регулює темп читання;</p> <p>тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо).</p> <p>Демонструє розуміння тексту, формулюючи висновки на основі інформації (явної та прихованої), виявленої в тексті;</p> <p>самостійно формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, розрізняє факти і судження;</p> <p>аналізує, класифікує, пов'язує елементи інформації в цілісну картину; розрізняє факти і думки про ці факти, аргументуючи власну думку прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у власних висновках щодо прочитаного тексту (елементи інформації, факти і судження);</p> <p>у разі сумнівів щодо правдивості або неправдивості фактів визначає джерела, за якими можна перевірити інформацію.</p>

Читання мовчки +розуміння прочитаного (3-4 клас)

Рівень розвитку навички читання мовчки (технічної і смислової її сторін) у 3-4 класах рекомендують перевіряти, починаючи з 3 класу, II семестру. Кількість перевірок вчитель визначає самостійно. Враховуються такі характеристики цього виду читання:

- спосіб (наявність чи відсутність артикуляції – зовнішніх мовленнєвих рухів);

- розуміння змісту прочитаного;
Показник темпу та способу читання не є обов'язковим критерієм перевірки, а лише може служити орієнтиром для вчителя, який допоможе простежити поступ учня.

Методика проведення

Для кожного учня робиться заготовка тексту, з яким він буде працювати та 12 тестових запитань, за якими буде здійснено перевірку розуміння прочитаного.

Спочатку вчитель перевіряє **технічну сторону** читання.

1. Для цього пропонує учням взяти в руки олівці.
2. За вказівкою вчителя: «**Почали читати!**» – школярі заглиблюються в читання.
3. Через 2 хвилини вчитель говорить: «**Зупинились!**».
4. Кожний із учнів ставить олівцем **крапку над словом**, на якому він зупинився.
5. Далі учні дочитують (перечитують) текст і виконують запропоновані 12 тестових завдань з трьома варіантами відповідей.

Перевірка роботи

- У процесі перевірки вчитель встановлює **кількість прочитаних слів** кожним учнем (ученицею) за 2 (3) хвилини, яку ділить на 2 (3), і отримує кількість слів, прочитаних за 1 хвилину.
- **Спосіб читання** (наявність чи відсутність артикуляції – зовнішніх мовленнєвих рухів) вчитель може здійснювати на основі власних спостережень під час самостійного читання учнем на уроках, а не лише під час діагностувальної перевірки.

Розуміння прочитаного

Перевірити розуміння прочитаного вчитель може за допомогою будь-яких завдань, які направлені на виявлення сформованості вмінь визначати фактичний зміст, тему, встановлення причиново-наслідкових зв'язків прочитаного тексту та аналізу прочитаного тексту, висловлення та обґрунтування власного ставлення щодо прочитаного, формулювання висновків тощо.

Це може бути тестова робота з 12 запитань з чотирма варіантами відповідей або різні варіанти комбінованої роботи.

Комбінована письмова робота **МОЖЕ** містити наступні завдання:

I тип

- Завдання на вибір однієї правильної відповіді з трьох на виявлення обізнаності з колом дитячого читання та практичного застосування літературознавчих понять (Наприклад, обрати жанр твору, назвати автора твору, обрати розділ, в якому можна помістити цей твір і т.п.)

II тип

- Завдання на вибір одного варіанту відповіді з запропонованих трьох на вміння працювати з літературним твором (змістом), дитячою книжкою чи довідковою літературою (Наприклад, яка основна ідея твору, пояснити значення фразеологізму, головний герой твору і т.п.)

III тип

- Завдання на встановлення відповідності (Встанови послідовність подій, віднови план і т.п.)

IV тип

•Завдання з короткою відповіддю (Наприклад, продовж речення, встав пропущені слова)

V тип

• Завдання творчого характеру (Напиши пораду головному герою і т.п.)

У 3-4 письмова частина роботи орієнтовно **МОЖЕ** містити наступні

- 10 завдань (5 завдань першого типу, 4 – другого і 1 – третього типу).
- 12 завдань (6 завдань першого типу, 5 – другого і 1- третього типу)

Увага! Перевірка розуміння прочитаного мовчки тексту повторного його перечитування **не передбачає**.

Орієнтовні показники темпу читання

(служать матеріалом для вчителя, щоб простежити поступ учня)

Примітка: перше (менше) число у кожному із зазначених показників визначає **обов'язковий рівень**, друге число вказує на бажаний (перспективний) результат розвитку читацького уміння. Тобто, перше число – це показник сформованості на достатньому та високому рівні навички читання мовчки.

*Показники є орієнтовними і не є засобом перевірки. Вчитель може лише відслідковувати поступ учня в розвитку темпу читання, але не оцінювати його.

Початковий Орієнтовний кількісний показник	
3 клас I – 75 сл/хв і нижче II – 80 сл/хв і нижче	4 клас I – 90 сл/хв і нижче II – 100 сл/хв і нижче
Середній Орієнтовний кількісний показник	
3 клас I – 76-84 сл/хв II – 81 – 89 сл/хв	4 клас I – 91 – 99 сл/хв II – 101 – 109 сл/хв
Достатній рівень Орієнтовний кількісний показник	
3 клас I – 85-110 сл/хв II - 90 – 140 сл/хв	4 клас I – 100 – 150 сл/хв II – 110 – 170 сл/хв
Високий рівень Орієнтовний кількісний показник	
3 клас I – 110 сл/хв і більше II - 140 сл/хв і більше	4 клас I – 150 сл/хв і більше II – 170 сл/хв і більше

Спосіб читання

П	Читає напівголосно або пошепки, помітні зовнішні мовленнєві рухи
С	Під час читання часто виникають зовнішні мовленнєві рухи.
Д	Читає «очима», відсутні зовнішні мовленнєві рухи
В	Читає «очима», відсутні зовнішні мовленнєві рухи

Розуміння прочитаного

Орієнтовні критерії оцінювання та рівня сформованості

П	<p>Розуміє фрагменти тексту, прочитаного вголос або мовчки (окремі речення, слова тощо); ситуативно виконує елементарні завдання на розуміння прочитаного; припускається помилок під час відтворення змісту прочитаного; не завжди може коригувати власне розуміння, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі із зіставленням прочитаного і зрозумілого, ситуативно робить висновки з допомогою вчителя;</p> <p>припускається помилок під час відтворення змісту прочитаного; відчуває труднощі з самостійним визначенням помилок, навіть після допомоги вчителя; не завжди може розрізнити відтворення змісту прочитаного та висновки з прочитаного.</p>
С	<p>Розуміє текст (художній, медіатекст тощо), прочитаний вголос або мовчки, у загальних рисах, не зважає на деталі; виконує завдання на загальне розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя;</p> <p>відтворюють зміст прочитаного в загальних рисах (відповідь на запитання: хто? що? де? коли?); здатний/здатна поглибити власне розуміння прочитаного після допомоги вчителя; відчуває труднощі у співвіднесенні засобів візуалізації зі словесною частиною тексту. у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою;</p> <p>відтворює зміст прочитаного здатний/здатна внести уточнення у власні висновки щодо прочитаного тексту після допомоги вчителя; відчуває труднощі в розрізненні суті власних висновків з висновками, які є в тексті.</p>
Д	<p>Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; частково аналізує зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту); тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо) у співпраці з учителем.</p> <p>Демонструє розуміння тексту, формулюючи прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, але здатний/здатна піддавати сумніву окремі факти, наявні в тексті; самостійно формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, уточнює факти і судження з незначною допомогою вчителя;</p> <p>аналізує, класифікує, пов'язує елементи інформації в цілісну картину, аргументуючи власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна внести уточнення у власні висновки щодо прочитаного тексту (елементи інформації, факти і судження);</p> <p>у разі сумнівів щодо правдивості або неправдивості фактів визначає у співпраці з учителем джерела, за якими можна перевірити інформацію.</p>

В	<p>Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту; аналізує, класифікує, узагальнює зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок в процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту) та визначає чинники, що вплинули на допущення помилок; регулює темп читання; тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо).</p> <p>Демонструє розуміння тексту, формулюючи висновки на основі інформації (явної та прихованої), виявленої в тексті;</p> <p>самостійно формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті, розрізняє факти і судження;</p> <p>аналізує, класифікує, пов'язує елементи інформації в цілісну картину; розрізняє факти і думки про ці факти, аргументуючи власну думку прикладами з прочитаного тексту;</p> <p>здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у власних висновках щодо прочитаного тексту (елементи інформації, факти і судження);</p> <p>у разі сумнівів щодо правдивості або неправдивості фактів визначає джерела, за якими можна перевірити інформацію.</p>
----------	---

Читання напам'ять

Якість читання напам'ять визначається за такими критеріями:

- правильність, повнота відтворення учнем (ученицею) фактичного змісту тексту;
- виразність читання (доречність використання інтонаційних, мовленнєвих та позамовних засобів виразності);
- дотримання орфоепічних норм (літературна вимова голосних і приголосних звуків у різних позиціях, сполучень звуків у мовленнєвому потоці, а також наголошування слів та інтонуювання речень, різних за метою висловлювання). У дітей з органічними порушеннями вимови цей критерій не враховується.

Вимоги до якості читання напам'ять є наскрізними для учнів 2-4 класів і носять рекомендаційний характер.

Перевірка читання напам'ять здійснюється індивідуально у процесі поточного контролю.

Вчитель може розсосередити (проводити протягом 2-3 уроків) перевірку читання учнем (ученицею) напам'ять вірша чи прозового твору, які визначені для обов'язкового вивчення. У класному журналі результати цього виду перевірки фіксуються на лівій сторінці класного журналу (без зазначення дати) окремою колонкою «вивчення напам'ять».

Перевірка вивчення напам'ять творів малих жанрів (скоромовок, прислів'їв, приказок) проводиться в процесі поточного оцінювання.

	3 клас		4 клас	
Віршовані твори	3	2	3	3
Прозові твори		1 уривок з казки (30-35 слів)	1 уривок з казки (35-40 слів)	1 уривок з оповідання (35-40 слів)

Оцінювання читання напам'ять здійснюється за такими критеріями:

Рівень	Критерії оцінювання		
	Правильність, повнота відтворення фактичного змісту тексту	Виразність читання	Дотримання учнями орфоепічних норм
Початковий	Учень (учениця) відтворює окремі фрагменти або менше половини тексту, в окремих випадках порушує послідовність викладу, допускає 4 і більше помилок на перестановку, заміну слів.	Монотонне, невиразне читання, наявні паузи. Учень (учениця) не вміє інтонувати речення.	Допускає 6 і більше помилок у вимові та наголошуванні слів.
Середній	Учень (учениця) відтворює текст в основному правильно. Однак допускає помилки у відтворенні фактичного змісту, допускає до 2 помилок на пропуск строф, перестановку чи заміну слів.	Учень (учениця) відтворює текст з паузами; окремі слова вимовляє з нечіткою дикцією; намагається користуватися прийомами інтонування, однак у виборі інтонаційних засобів виразності потребує допомоги вчителя.	Допускає до 3-5 помилок у вимові й наголошуванні окремих слів, звуків.
Достатній	Учень (учениця) відтворює текст правильно, але в окремих випадках допускає паузи, перестановку чи заміну слів, які виправляє з незначною допомогою вчителя.	Учень (учениця) відтворює текст загалом виразно, з чіткою дикцією; інтонування речень в цілому правильне; читання емоційно забарвлене. Учень (учениця) користується мовленнєвими засобами виразності, але припускається неточностей щодо регулювання темпу відтворення і сили голосу.	Допускає 1-3 помилки у вимові чи наголошуванні окремих слів, звуків.
Високий	Учень (учениця) повно і правильно відтворює фактичний зміст тексту твору.	Учень (учениця) вдало вибирає і користується мовленнєвими та позамовними засобами виразності відповідно до жанрової специфіки твору; має гарну дикцію; інтонація (логічний наголос, паузи, мелодика), емоційне забарвлення виразні; вміє передати авторський задум.	Є поодинокі вимовні помилки, які учень самостійно виправляє.

Робота з медіафайлом (медіатекстом) (3-4 клас)

Відстежується рівень сформованості:

1. Вміння знаходити і переглядати потрібну інформацію в Інтернеті
2. Розуміння переглянутого відео
3. Навички роботи з інфографікою, вміння виділяти факти і думки в тексті
4. Висловлювати власні погляди, пояснювати як на них вплинула отримана інформація
5. Створювати медіапродукти

Матеріал для роботи з медіафайлом

Для аналізу змісту й форми медіатекстів дуже важливо пропонувати учням медіатексти різних жанрів і створених з використанням засобів різних медіа:

- аудіальні (аудіокнига, радіовистава, радіореклама тощо),
- візуальні (рекламна листівка, комікс, дитячий журнал тощо),
- аудіовізуальні (відеореклама, мультфільм, телепрограма, сайт дитячого журналу, комп'ютерна гра тощо).

Для перевірки рівня сформованості пропонується проаналізувати медіафайл та дати відповіді на запитання про те, коли розпочинається подія (вистава), закінчується, о котрій годині, чи встигаєте ви, о котрій годині потрібно вийти, щоб... і т.п.

Рівень сформованості	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
П «початковий»	Створює та презентує медіатексти за зразком; має труднощі з використання інструкції, навіть за умови детального пояснення учителя; не завжди встановлює відповідності засобів до мети медіатексту; відчуває труднощі із внесенням коректних уточнень у власний медіатекст та виправленням помилок, навіть після допомоги вчителя; формально здійснює презентацію медіатексту.
С «середній»	Створює та презентує медіатексти за інструкцією або планом, наданими вчителем; діє за інструкцією щодо створення медіатексту, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; пояснює засоби створення медіатексту з допомогою вчителя; здатний/здатна внести коректні уточнення у власний медіатекст та виправити помилки після допомоги вчителя; формально здійснює презентацію медіатексту, ситуативно реагує на коментарі під час презентації.
Д «достатній»	Планує спільно з учителем роботу щодо створення та презентації медіатекстів; діє за створеним планом; створює і презентує медіатекст з незначною допомогою вчителя; пояснює засоби створення медіатексту, відповідно до його мети; наводить окремі приклади щодо доречності вибору засобів; здатний/здатна самостійно внести уточнення у власний медіатекст та виправити помилки (за потреби); підтримує обговорення власного медіатексту під час презентації; не відхиляється від теми.
В «високий»	Самостійно планує роботу щодо створення та презентації медіатекстів та діє за цим планом; самостійно створює та презентує медіатекст під опосередкованим керівництвом учителя; аналізує засоби й оцінює відповідність форми та змісту медіатексту; аргументує вибір засобів; здатний/здатна самостійно аналізувати власний медіатекст та його коригувати та уточнювати (за потреби); підтримує обговорення власного медіатексту під час презентації, не відхиляється від теми; відстоює власну позицію під час дискусії.

Диктант та списування

3-4 клас

У 3-4 класах перевіряється рівень орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів. Формами її перевірки є **списування та диктант**.

Перевіряються уміння: правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, написання яких діти запам'ятовували; правильно оформляти роботу, вживати розділові знаки відповідно до опрацьованих правил. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Орієнтовні обсяги текстів для діагностувальних робіт (списування, диктанти)

Клас	Кількість слів на кінець семестру	
	I семестр	II семестр
3	45-50	55-60
4	60-65	70-75

Орієнтовні вимоги до дібраних текстів

У тексті для списування та диктанту має бути 25 % пропущених орфограм від загальної кількості слів, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати

Перевірка

Оцінювання грамотності рекомендуємо здійснювати за такими вимогами:

- орфографічні і пунктуаційні помилки вважаються рівноцінними;
- помилка в одному й тому самому слові, яке повторюється в диктанті
- кілька разів, вважається однією помилкою;
- помилки на одне правило, але в різних словах вважаються різними помилками;
- негрубими вважаються такі помилки: повторення тієї самої букви в слові;
- недописування букви в кінці слова (не за правилом);
- двічі підряд написане те саме слово в реченні.
- орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються (якщо відповідні слова не були виписані на дошку під час диктанту, а розділові знаки не диктувалися вчителем).

Дві негрубі прирівнюються до однієї грубої помилки

Критерії рівня сформованості

Рівень сформованості	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
П «Початковий»	Пише в темпі, що дозволяє виконання завдання лише фрагментарно; не може виконати виконанням завдання, навіть з допомогою вчителя; припускається помилок під час відтворення інформації, отриманої з різних джерел; відчуває труднощі з коригуванням власного запису, навіть після допомоги вчителя; не завжди визначає, наскільки завершений власний запис. Робить ситуативні виправлення, може правильний запис виправляти на неправильний; не сприймає пояснень вчителя щодо пошуку помилок; не дає пояснень зробленим виправленням; має труднощі з пошуком неправильних записів, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі з розпізнанням правильно і неправильно написаних слів.
С	Пише в уповільненому або прискореному темпі, який негативно впливає на якість виконання

«середній»	<p>завдання; пише, виконуючи завдання, у разі труднощів звертається до допомогою; відчуває труднощі із співвідношенням власної думки та поставленим завданням; відтворює інформацію з різних джерел, іноді з допомогою вчителя; здатний/здатна внести коректні уточнення і зробити виправлення помилок після допомоги вчителя; використовує скорочення слів, складні для подальшого тлумачення. Визначає окремі найбільш уживані орфограми; визначає помилки, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; пояснює орфограму, відтворюючи правило, після підказок учителя; здатний/здатна зробити виправлення орфографічних помилок після допомоги вчителя; розпізнає наявність орфограми у слові, але для її виправлення потребує допомоги вчителя.</p>
Д «достатній»	<p>Пише, свідомо враховуючи час на виконання завдань щодо запису власної думки та інформації з різних джерел; самостійно виконує завдання з незначною допомогою вчителя; самостійно відтворюють інформацію з різних джерел; висловлюють власні думки, може наводити окремі приклади на їх підтвердження; здатний/здатна внести уточнення, виправити помилки в письмовій роботі самостійно; регулює темп письма, іноді з допомогою вчителя; доречно використовує прийняті скорочення слів для фіксації інформації з різних джерел або власної думки. Визначає усі наявні орфографічні помилки, але піддає сумніву правильність і завершеність своєї роботи; самостійно виконує роботу з незначною допомогою вчителя; може надати пояснення власного вибору написання слів, аргументує, наводячи окремі приклади; здатний/здатна внести уточнення, виправити помилки в письмовій роботі самостійно, звертаючись до орфографічного словника або інших довідників уточнює хід своїх міркувань щодо перевірки орфограм у вчителя.</p>
В «високий»	<p>Пише у власному темпі, свідомо враховуючи час на виконання завдань щодо запису власної думки та інформації з різних джерел; самостійно виконує завдання під опосередкованим керівництвом учителя; аналізує, класифікує, узагальнює інформацію з різних джерел; аргументує прикладами власні думки; здатний/здатна до самостійного аналізу власних письмових робіт, їх коригування та уточнення (за потреби); регулює темп письма; користуються різними засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці тощо), доречно використовує прийняті скорочення слів для фіксації інформації з різних джерел або власної думки. Визначає усі наявні орфографічні помилки; учень/учениця діє самостійно; учень/учениця може надати пояснення власного вибору написання слів, аргументує, наводячи приклади; здатний/здатна до самостійного аналізу письмової роботи, її коригування та уточнення; здатний/здатна надавати допомогу іншим щодо визначення орфограм</p>

Орієнтовні критерії оцінювання диктанту

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	<ul style="list-style-type: none"> • 11 і більше помилок

«середній» (С)	• 4-10 помилок
«достатній» (Д)	• 1-3 помилки
«високий» (В)	• 1-2 негрубі помилки

Орієнтовні критерії оцінювання списування

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Орієнтовна швидкість письма за хвилину	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	3 клас - менше 20 зн./хв 4 клас – менше 30 зн./хв	списаний текст нелегко прочитати (літери непропорційні, мають різний нахил, дзеркальне відображення, друковані замість рукописних); поєднання букв переважно відсутнє. Швидкість списування менша за 20зн/хв.
«середній» (С)	3 клас - 21-25 зн. /хв 4 клас – 31-35 зн./хв	у формі букв зустрічаються ламані елементи; поєднання букв занадто розтягнуті або стиснуті.
«достатній» (Д)	3 клас – 26-35 зн./хв 4 клас – 36 – 45 зн./хв	списаний текст легко читається; літери пропорційні, з однаковим нахилом, правильним поєднанням; зустрічається певна кількість незначних відхилень від норми у формі букв та їх поєднанні.
«високий» (В)	3 клас – 26-35 зн./хв 4 клас – 36 – 45 зн./хв	списаний текст легко читається, літери пропорційні, однаковий нахил, правильно поєднані; дотримується всіх гігієнічних правил письма.

Письмовий переказ (3-4 клас)

Письмовий переказ дає можливість дослідити сформованість наступних критеріїв:

- Вміння переказувати письмово прочитаний/прослуханий твір з дотриманням логіки викладу та з творчим доповненням
- Вміння будувати зв'язні висловлювання
- Вміння писати розбірливо, дотримуючись граматичних та орфографічних норм та перевіряти, редагувати написане

Уміння усно переказувати текст перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру. Орієнтовний обсяг текстів

- 3 клас - 50-70 слів;
- 4 клас - 70-90 слів.

Проведення

1. Вступна бесіда.
2. Читання тексту переказу вчителем.
3. Пояснення та запис на дошці нових і маловідомих, словникових слів.
4. Складання плану.
5. Повторне читання тексту.
6. Написання учнями переказу.

Перевірка та орієнтовні критерії оцінювання

Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу такі самі, як до оцінювання диктанту.

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	<ul style="list-style-type: none"> • 11 і більше помилок
«середній» (С)	<ul style="list-style-type: none"> • 4-10 помилок
«достатній» (Д)	<ul style="list-style-type: none"> • 1-3 помилки
«високий» (В)	<ul style="list-style-type: none"> • 1-2 негрубі помилки

Орієнтовні критерії оцінювання змісту

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	<p>Створює тексти різних типів і жанрів за інструкцією та планом, наданими вчителем; діє за інструкцією та планом, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; пояснює особливості текстів різних жанрів і типів з допомогою вчителя; здатний/здатна внести коректні уточнення у власний текст та виправити помилки після допомоги вчителя; має труднощі з пошуком лексико-стилістичних засобів для вираження задуму тексту; використовує частовживану лексику. Здійснює ситуативне редагування тексту, може правильний запис виправляти на неправильний;</p>
«середній» (С)	<p>Здійснює часткове редагування тексту за інструкцією; здійснює редагування тексту за планом (інструкцією), що надав учитель; співвідносить внесені правки з планом/інструкцією; удосконалює текст відповідно до мети спілкування, перевіряє грамотність написаного після допомоги вчителя; розпізнає елементи тексту, які потребують редагування, але має труднощі з прийняттям рішення. у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; знає та розуміє значення загальноживаних слів та фразеологізмів; визначає лексичне значення слова, фразеологізму за словниками; розпізнає відомі та невідомі за лексичним значенням слова.</p>
«достатній» (Д)	<p>Створює спільно з учителем план для написання текстів різних типів і жанрів; діє за створеним планом; створює тексти різних типів і жанрів з незначною допомогою вчителя; пояснює особливості текстів різних жанрів і типів; наводить окремі приклади щодо доречності вибору лексико-стилістичних засобів; здатний/здатна самостійно внести уточнення у власний текст та виправити помилки (за потреби); проявляє фантазію, спирається на власний досвід, використовує різноманітні лексико-стилістичні засоби під час створення текстів різних типів і жанрів.</p>

«високий» (В)	Створює тексти різних типів і жанрів, дотримуючись структури тексту та, за потреби, плану; самостійно створює тексти різних типів і жанрів під опосередкованим керівництвом учителя; аналізує й оцінює відповідність структури та змісту тексту; аргументує вибір лексико-стилістичних засобів; здатний/здатна самостійно аналізувати власний текст та його коригувати та уточнювати (за потреби); проявляє фантазію, спирається на власний досвід, експериментує з мовними засобами під час створення текстів різних типів і жанрів, надаючи їм індивідуальних рис.
--------------------------	--

Застосування знань з мови

3-4 клас

Оцінювання мовних знань та умінь відбувається у 3-4 класах після опрацювання певних тем. Невеликі за обсягом теми можна об'єднувати.

Перевіряються **вміння досліджувати мовні одиниці та явища, використовувати їх для вдосконалення мовлення**, а саме:

- розпізнавати мовні одиниці;
- групувати, класифікувати мовні факти;

А також мовні й мовленнєві вміння, які стосуються:

- розуміння значення слова, сполучення слів, речення;
- наголошувати, добирати слова на певну тему;
- добирати споріднені слова, синоніми й антоніми;
- розпізнавати народні вислови та слова, вжиті в переносному значенні;
- змінювати форму слова в залежності від іншого; правильно вживати родові та відмінкові форми іменників, прикметників та особові форми дієслів;
- будувати (доповнювати, перетворювати) сполучення слів та різні за синтаксичною структурою речення.

Методика проведення

Перевірка здійснюється фронтально в письмовій формі із застосуванням тестових завдань двох типів.

Орієнтовно містяться такі завдання:

1) завдання закритого типу, які передбачають вибір одного із запропонованих варіантів відповідей;

2) відкриті завдання, що виконуються без опори на запропоновані варіанти відповідей (самостійне утворення форм слова, добір слів за певною ознакою, побудова речень тощо).

3 клас – орієнтовно 8 завдань	4 клас – орієнтовно 8 завдань
4 завдання закритого типу з трьома варіантами відповідей	4 завдання закритого типу з чотирма варіантами відповідей
4 відкритих завдання	4 відкритих завдання

Орієнтовні критерії сформованості

**Орієнтовно завдання закритого типу оцінюються в 1 бал, завдання відкритого типу в 2 бали*

Рівень	Орієнтовні критерії сформованості
П	Робота виконана з великою кількістю помилок. Виконано 1-3 завдання закритого типу чи частково виконані завдання відкритого типу. <i>(в сумі до 4 балів)</i>

С	Виконана половина роботи. Можуть бути виконані всі завдання лише закритого типу, а відкриті зроблені з помилками або не в повному обсязі. Виконано 2 завдання закритого типу та 1-2 завдання відкритого типу та ін.. (в сумі до 6 балів)
Д	Більша частина роботи виконана. Може бути допущені 3 помилки в завданнях закритого типу та 1 помилка в завданнях відкритого типу; або 2 помилки в завданнях відкритого типу, решта завдань виконано в повному обсязі; завдання закритого типу виконано всі в повному обсязі, в завданнях відкритого типу допущені помилки або виконані не до кінця. (в сумі до 9 балів)
В	Робота виконана в повному обсязі. Може бути допущена 1 помилка в завданнях відкритого типу або 2 помилки в завданнях закритого типу. (в сумі 10-12 балів)

Письмовий твір (4 клас)

Письмовий твір дає можливість дослідити сформованість наступних критеріїв:

- Вміння будувати зв'язні висловлювання
- Вміння писати розбірливо, дотримуючись граматичних та орфографічних норм та перевіряти, редагувати написане

У 4 класу учні складають письмовий **твір** на задану тему, за власними спостереженнями, життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею

Орієнтовний обсяг

- 4 клас – 6-7 речень

Перевірка та орієнтовні критерії оцінювання

Вимоги до оцінювання **грамотності** письмового переказу такі самі, як до

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	• 11 і більше помилок
«середній» (С)	• 4-10 помилок
«достатній» (Д)	• 1-3 помилки
«високий» (В)	• 1-2 негрубі помилки

оцінювання диктанту.

Орієнтовні критерії оцінювання змісту

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Орієнтовна характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	Створює короткі дописи за аналогією; не використовує інструкцію, надану вчителем; утруднюється із уточненням власного допису, навіть після допомоги вчителя; учень/учениця уникає обговорення власного допису.
«середній» (С)	Створює короткі дописи за інструкцією або планом, наданими вчителем, у разі труднощів просить допомоги вчителя; співвідносить створений короткий допис з інструкцією, у разі труднощів звертається до вчителя за допомогою; уточнює власний допис після допомоги вчителя;

	формально реагує на коментарі, ставлячи візуальні позначки.
«достатній» (Д)	Створює допис на основі розробленого спільно з учителем плану; самостійно створює короткі дописи з незначною допомогою вчителя; аналізує ситуацію спілкування, користується правилами етикету та нормами літературної мови; добирає окремі засоби візуалізації (шрифт, емотикони, емодзі, світлини тощо); уточнює власний допис на основі зауважень та пропозицій, зроблених у коментарях під дописом; підтримує обговорення власного допису, не відхиляються в коментарях від теми
«високий» (В)	Створює допис на основі самостійно розробленого плану, з урахуванням ситуації спілкування; самостійно створює короткі дописи; аналізує ситуацію спілкування, користується правилами етикету та нормами літературної мови; аргументує вибір засобів візуалізації (шрифт, емотикони, емодзі, світлини тощо); уточнює власний допис за потреби; допомагає іншим удосконалювати свої дописи; підтримує обговорення власного допису, не відхиляється від теми; відстоює власну позицію; за потреби додає в коментарях потрібну інформацію.

МАТЕМАТИКА

3-4 класи

Критерії оцінювання усних відповідей учня/учениці

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«Початковий» (П)	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none">розпізнає, називає, розрізняє математичні об'єкти, подані в готовому вигляді (дії, правила, окремі геометричні форми в довкіллі), об'єкти вивчення (математичні поняття за їх ознаками, формули, математичні операції, моделі задач);виконує елементарні математичні операції після детального кількарязового їх пояснення вчителем на рівні копіювання зразка виконання та за допомогою вчителя;констатує за підказкою правильність/ неправильність результату
«Середній» (С)	<p>Учень/учениця виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій:</p> <ul style="list-style-type: none">розрізняє окремі об'єкти вивчення (математичні поняття за їх ознаками, формули, математичні операції, моделі задач);виконує найпростіші математичні операції на рівні копіювання зразка виконання після детального кількарязового їх пояснення вчителем;відтворює навчальну інформацію у засвоєній послідовності, за допомоги вчителя формулює правила, закони й залежності, ілюструє їх прикладами;частково коментує способи виконання математичних операцій
«Достатній» (Д)	<p>Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивному рівні реалізації навчальної діяльності в аналогічних типовим навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій:</p> <ul style="list-style-type: none">виділяє суттєві ознаки математичних понять, ілюструє їх прикладами, формулює прості висновки;застосовує знання й уміння під час виконання математичних завдань за знайомим алгоритмом;частково або детально пояснює свої дії;самостійно виконує математичні операції;усвідомлено відтворює навчальний зміст, ілюструє відповіді прикладами з реального життя;виконує завдання, які потребують значної самостійності;виправляє помилки, на які вказує вчитель

«Високий» (В)	<p>Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні реалізації навчальної діяльності у змінених з певним ускладненням навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно володіє програмовим матеріалом, демонструє гнучкі знання, виявляє системність знань і способів математичної діяльності; • встановлює міжпонятійні зв'язки, комбінує елементи навчальної інформації і способи діяльності для одержання іншого шляху виконання математичних завдань, використовує набутий досвід у змінених навчальних умовах і життєвих ситуаціях; • аналізує способи виконання математичних операцій, будує алгоритми виконання математичних завдань; • демонструє нестандартний підхід до розв'язування навчальних і практично зорієнтованих задач; • знаходить і виправляє власні помилки, володіє навичками самоконтролю, об'єктивно оцінює свою роботу
----------------------	---

Оцінювання об'єктивних результатів навчання учнів 3-4 класів з математики здійснюється у процесі розв'язання навчальних завдань на виявлення стану сформованості навичок читання, запису і порівняння чисел, обчислювальних навичок, навичок читання і запису математичних виразів/ рівностей/нерівностей, розв'язування рівнянь, уміння розв'язувати задачі, розпізнавання й побудову геометричних фігур, оперування величинами.

Залежно від дидактичної мети та з урахуванням етапу опанування програмовим матеріалом у цілому й етапу опанування очікуваним результатом навчання оцінювання може здійснюватись під час різних видів навчально-пізнавальної діяльності, яка може бути усною та письмовою.

Критерії оцінювання письмових робіт учня/учениці

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	<ul style="list-style-type: none"> • робота виконувалась, але допущено 12 і більше грубих помилок; • правильно виконано менше 1/3 роботи або в роботі допущено 10-11 грубих помилок; • правильно виконано 1/3 роботи або в роботі допущено 8-9 грубих помилок
«середній» (С)	<ul style="list-style-type: none"> • правильно виконано 2/5 роботи або в роботі допущено 6-7 грубих помилок; • правильно виконано половину роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 5 грубих помилок; • правильно виконано 3/5 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 4 грубі помилки
«достатній» (Д)	<ul style="list-style-type: none"> • правильно виконано 2/3 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 3 грубі помилки; • правильно виконано 3/4 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 2 грубі помилки; • робота виконана в повному обсязі, але допущено 1 грубу й 1 негрубу помилку

«високий» (В)	<ul style="list-style-type: none"> • робота виконана правильно в повному обсязі або допущено 1 негрубу помилку; • робота виконана правильно в повному обсязі, в тому числі завдання на продуктивно-творчому рівні реалізації навчальної діяльності.
----------------------	---

Під час перевірки письмових робіт розрізняють грубі й негрубі помилки. Дві негрубі помилки прирівнюються до однієї грубої.

До грубих помилок належать:

неправильне обчислення у завданні, мета якого – перевірка обчислювальних умінь і навичок;

неправильне розв'язання задачі (пропуск дії, неправильний добір дії, зайва дія);

незнання або неправильне застосування властивостей, правил, алгоритмів, залежностей;

невідповідність виконаних вимірювань та геометричних побудов умові завдання.

Негрубими помилками є:

неправильно виконане обчислення у випадку, коли метою завдання не передбачена перевірка обчислювальних умінь і навичок;

відсутність пояснювального тексту, відповіді завдання, назви величин або невідповідність їх виконаним діям та отриманим результатам;

не доведена до логічного кінця робота з перетворення іменованих чисел з одних одиниць вимірювання в інші;

неправильне за стилістикою формулювання запитання чи відповіді задачі;

неправильне списування даних завдання за умови правильного його виконання;

помилки у записах математичних термінів, символів, позначеннях геометричних фігур.

Під час виконання письмових робіт учень/учениця повинні дотримуватись культури записів виконаних завдань. Якщо учень (учениця) самостійно знаходить і охайно виправляє допущену помилку, то це не вважається недоліком роботи.

Оцінювання тематичної діагностувальної роботи з математики

№ з/п	Характеристика результатів навчання	Рівень реалізації навчальної діяльності	Рівень результатів навчання
1.	Читає, записує, утворює, порівнює числа, визначає розрядний склад числа	Розпізнавання об'єкта вивчення Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	П, С, Д, В
2.	Володіє навичками додавання і віднімання, множення і ділення чисел	Розпізнавання об'єкта вивчення Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	П, С, Д, В
3.	Читає і записує математичні вирази, у тому числі зі змінною, знаходить їх	Розпізнавання об'єкта вивчення	П,

	значення; розв'язує рівняння, добирає розв'язок нерівності зі змінною	Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	С, Д, В
4.	Аналізує текст задачі, створює за потреби модель, обґрунтовує спосіб розв'язання, розв'язує задачу, прогнозує і перевіряє розв'язок	Розпізнавання об'єкта вивчення Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	П, С, Д, В
5.	Розпізнає, будує геометричні фігури, конструює об'єкти з геометричних фігур	Розпізнавання об'єкта вивчення Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	П, С, Д, В
6.	Використовує для вимірювання величин доцільні одиниці вимірювання, оперує величинами, користується приладами для вимірювання	Розпізнавання об'єкта вивчення Репродуктивний Продуктивний Продуктивно-творчий	П, С, Д, В

За результатами опанування певної програмової теми/частини теми/кількох тем протягом навчального року проводяться **тематичні діагностувальні роботи**.

Тематична діагностувальна робота може містити систему навчальних завдань, що передбачають різні рівні реалізації навчальної діяльності (розпізнавання об'єкта вивчення, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий). Тематичні діагностувальні роботи можуть бути комбінованими, у тому числі з тестових завдань закритого й відкритого типів. Також діагностувальні роботи можуть передбачати перевірку одного із результатів навчання. Результатами оцінювання тематичних діагностувальних робіт є рівнева оцінка кожного з результатів навчання. За результатами виконання навчальних завдань можна одержати об'єктивну інформацію про досягнення очікуваних результатів опанування програмовим матеріалом.

Орієнтовні критерії рівневого оцінювання результатів навчання учнів

3-4 класу

Я досліджую світ (природнича, соціальна, здоров'язбережувальна, громадянська та історичні галузі)

У процесі опанування інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (**природнича освітня галузь**) відслідковується, як учень/учениця:

- установлює взаємозв'язки між об'єктами неживої і живої природи, розрізняє рукотворні об'єкти, виготовлені з природних та штучних матеріалів;
- описує зміни, які відбуваються у природі;
- установлює причиново-наслідкові зв'язки між ними;
- обирає обладнання та досліджує об'єкти природи за власно складеним планом, робить висновки і презентує їх;
- орієнтується на місцевості за об'єктами природи і з допомогою компасу
- знаходить і показує на карті Україну, материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання;
- пояснює залежність життя організмів від умов існування, правила природоохоронної поведінки, дотримується цих правил;

У процесі опанування інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (**соціальна, громадянська, здоров'язбережувальна та історична галузь**) відслідковується, як учень/учениця:

- пояснює на прикладах, що означає бути громадянином України, досліджує історію свого роду, села/міста, рідного краю і презентує результати
- розповідає про відомі історичні події, пам'ятки природи і культури, видатних людей, у тому числі винахідників, пояснює вплив їх діяльності на життя людей/збереження довкілля
- пояснює свої права та обов'язки в сім'ї, в школі, громадських місцях, аргументовано визначає перевагу добрих взаємин над конфліктами
- розрізняє першочергові і другорядні потреби;
- пояснює важливість помірності у споживанні товарів і послуг, планує конкретні дії для задоволення власних потреб
- пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі;
- описує можливі ризики поведінки на прикладах;
- моделює звернення про допомогу в різні служби у разі небезпечних ситуацій, пояснює можливі наслідки та свої дії

Тематичні діагностувальні роботи можуть містити:

- Тестові завдання закритого і відкритого типів на виявлення стану опанування учнями програмового матеріалу.
- Практичні роботи з картами, приладами, моделями.
- Графічні роботи, за допомогою яких перевіряється вміння інтерпретувати інформацію за допомогою моделі, малюнка, схеми тощо.

Результатами оцінювання тематичних діагностувальних робіт є **оцінювальні судження з висновком про сформованість кожного результату навчання**, який діагностується на даному етапі навчання. Оскільки діагностувальна робота може містити завдання різних рівнів, то рекомендується **співвідносити результат з рамками оцінювання**. (з наказу №813 від 13.07.21)

Орієнтовна рамка оцінювання результатів навчання

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	Учень/учениця виконує початкові завдання на рівні копіювання зразків після детального кількаразового їх повторення учителем
«середній» (С)	Учень/учениця виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях (відтворює навчальні дії за алгоритмом, потребує уточнення завдання, знаходить інформацію за допомогою учителя)
«достатній» (Д)	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивному рівні, визначає самостійно об'єкти про які йдеться, знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію, пояснює способи виконання дії, самостійно визначає утруднення та помилки, шукає способи їх усунення.
«високий» (В)	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні реалізації, визначає самостійно об'єкти, про які йдеться в завданні, установлює причиново-наслідкові зв'язки, знаходить додаткову інформацію та прогнозує можливий результат, за потреби ставить запитання та обирає раціональні способи виконання.

Орієнтовна характеристика стану сформованості вмінь виконувати практичні роботи (практичні роботи з картами, приладами, моделями та графічні роботи, допомогою яких перевіряється вміння інтерпретувати інформацію за допомогою моделі, малюнка, схеми тощо)

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	Виконує спостереження за обраними або запропонованими природними явищами та об'єктами в супроводі вчителя, розпізнає навчальні моделі. Встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи з допомогою вчителя.
«середній» (С)	Розуміє мету спостереження/дослідження, поставлену вчителем; виконує дії щодо спостереження за запропонованими природними явищами та об'єктами за наданим алгоритмом, проводить нескладні досліди з допомогою дорослого; використовує навчальні моделі. Розуміє зв'язки між об'єктами і явищами природи після пояснення.
«достатній» (Д)	Розуміє та пояснює мету спостереження/дослідження, поставлену вчителем, передбачає можливі результати спостережень/досліджень; виконує спостереження за обраними або запропонованими природними явищами та об'єктами за загальним планом, проводить нескладні дослідження, створює навчальні моделі.

	Робить висновки із спостережень та досліджень у супроводі вчителя щодо зв'язків між об'єктами і явищами природи.
«високий» (В)	Визначає мету спостережень/досліджень; визначає послідовність кроків під час спостереження/ експерименту; обирає необхідні умови проведення дослідження; проводить спостереження за обраними або запропонованими природними явищами та об'єктами, проводить дослідження, створює навчальні моделі для дослідження явищ або об'єктів. Встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи; робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно.

Орієнтовні критерії стану сформованості характеристик природничої освітньої галузі (*установлювати взаємозв'язки між об'єктами неживої і живої природи, описувати зміни, які відбуваються у природі; установлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними, • пояснює залежність життя організмів від умов існування, правила природоохоронної поведінки, дотримується цих правил*)

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	Розуміє взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи, діяльністю людини і станом навколишнього світу на конкретних прикладах. Називає приклади винаходів у повсякденному житті, збереження навколишнього світу. Іноді дотримується правил поведінки в навколишньому світі.
«середній» (С)	Пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи, діяльністю людини і станом навколишнього світу на конкретних прикладах. Розуміє значущість винаходів у повсякденному житті, збереженні навколишнього світу. Дотримується правил поведінки в навколишньому світі.
«достатній» (Д)	Встановлює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи, діяльністю людини і станом навколишнього світу, наводить приклади. Пояснює значущість винаходів у повсякденному житті, збереженні навколишнього світу. Складає з допомогою вчителя правила поведінки в навколишньому світі й дотримується їх.
«високий» (В)	Діє в навколишньому світі з урахуванням взаємозв'язків між об'єктами живої і неживої природи; встановлює зв'язки між діяльністю людини і станом навколишнього світу. Критично оцінює винаходи з точки зору їх значущості в повсякденному житті, збереженні навколишнього світу. Складає правила поведінки в навколишньому світі й дотримується їх.

Орієнтовні критерії стану сформованості характеристик природничої освітньої галузі

(*обирає обладнання та досліджує об'єкти природи за власно складеним планом, робить висновки і презентує їх; орієнтується на місцевості за об'єктами природи і з допомогою компасу; знаходить і показує на карті Україну, материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання*)

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці

«початковий» (П)	Відтворює готову інформацію про навколишній світ, лише з допомогою вчителя знаходить потрібну інформацію за допомогою технічних приладів і пристроїв; не виявляє бажання та ініціативи до пошуку інформації про навколишній світ. Розуміє інформацію, представлену в різних формах: у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо.
«середній» (С)	Здійснює з допомогою вчителя пошук інформації про навколишній світ, зокрема, за допомогою технічних приладів і пристроїв; виявляє ініціативу в пошуку інформації про навколишній світ, що викликає особистий інтерес. Розуміє та відтворює інформацію у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо.
«достатній» (Д)	Знаходить, використовує технічні прилади і пристрої для пошуку інформації; виявляє потребу в пізнавальній діяльності, самостійно здобуває особисто значущу інформацію про навколишній світ. Представляє інформацію у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо.
«високий» (В)	Знаходить, систематизує (згідно з планом) інформацію про навколишній світ; використовує технічні прилади і пристрої для пошуку інформації; виявляє потребу у здобутті нових знань про навколишній світ, оволодінні новими знаннями та вміннями. Перетворює інформацію в іншу форму (текст на схему, графік, презентацію тощо і навпаки).

Орієнтовні критерії стану сформованості характеристик здоров'язбережувальної галузі

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	Розпізнає з деяким утрудненням ситуації, які несуть ризик для життя та здоров'я. Разом із дорослим описує поведінку, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я або зменшує їх. Розпізнає прояви справедливості, чесності, відповідальності, проте відчуває труднощі з описом такої поведінки, з наведенням прикладів. Розпізнає ознаки безпечної та небезпечної ситуації. Розуміє, що кожне рішення має наслідки. З допомогою дорослого визначає чинники негативного впливу на здоровий та безпечний спосіб життя. Розпізнає ситуації, коли дражнять, цькують, утискають чи залякують.
«середній» (С)	Відтворює модель поведінки, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я або зменшує їх. Описує (за зразком), як діяти в повсякденних ситуаціях з користю для здоров'я, безпеки та добробуту; пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі, громадських місцях; разом з учителем моделює різні проблемні ситуації та шляхи їх вирішення. За алгоритмом пояснює чинники негативного та позитивного впливу на здоровий та безпечний спосіб життя. Знаходить інформацію, корисну для збереження здоров'я, у різних джерелах.
«достатній» (Д)	Демонструє свідому поведінку, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я або зменшує їх. Розв'язує проблемну ситуацію з користю для здоров'я, безпеки та добробуту; дотримується правил безпечної поведінки у школі, вдома, громадських місцях. Самостійно аналізує позитивний і негативний вплив на вибір здорової та

	<p>безпечної поведінки.</p> <p>Вирізняє та визначає достовірні джерела інформації, корисної для збереження та підтримання здоров'я. Обґрунтовує вибір джерела.</p>
«високий» (В)	<p>Демонструє свідомий вибір способу поведінки, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я в нових нестандартних ситуаціях або зменшує їх.</p> <p>Аналізує, класифікую та узагальнює знання та уміння щодо ситуацій, які несуть користь для здоров'я, добробуту та безпеки;</p> <p>дотримується правил безпечної поведінки у школі, вдома, у громадських місцях; ділиться досвідом з іншими людьми.</p> <p>Прогнозує можливі небезпеки, які можуть спричинити його дії в довіллі;</p> <p>аналізує власну поведінку для запобігання або зменшення ризику для життя та здоров'я</p> <p>Аналізує достовірність джерел інформації, корисних для збереження та підтримання здоров'я;</p> <p>критично оцінює вплив реклами на вибір товарів та послуг.</p>

Орієнтовні критерії стану сформованості характеристик громадянської та історичної освітньої галузі

Рівнева оцінка об'єктивних результатів навчання учня/учениці	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
«початковий» (П)	<p>Пояснює, що означає бути громадянином, наводячи приклади, подані в підручнику; називає державні свята України та переконаний/а у важливості їх відзначення (День Незалежності України, День Конституції України, День захисника України, День Соборності України); знає, що Конституція України – найважливіший документ держави.</p> <p>Епізодично обговорює разом із класом бажане майбутнє своєї школи / громади;</p> <p>не завжди розпізнає проблеми своєї школи / громади;</p> <p>епізодично виявляє інтерес до корисних справ для класу, школи.</p> <p>Називає 1-2 пам'ятки культури та історичні пам'ятки рідної місцевості/України; 1-2 важливі для українців події, які вивчалися; впізнає пам'ятки культури та історичні пам'ятки рідної місцевості / України на фото та історичні події за описом, іноді з допомогою вчителя.</p>
«середній» (С)	<p>Пояснює, що означає бути громадянином, наводячи приклади, подані в підручнику; розуміє значущість державних свят України та переконаний/а у важливості їх відзначення (День Незалежності України, День Конституції України, День захисника України, День Соборності України); пояснює, що Конституція України – найважливіший документ держави; епізодично виявляє бажання знаходити інформацію про інші країни Європи та світу.</p> <p>Обговорює разом із класом бажане майбутнє своєї школи / громади та ідентифікує проблему, яку треба для цього вирішити; не завжди визначає шляхи розв'язання визначеної проблеми своєї школи / громади;</p> <p>епізодично демонструє позитивні емоції під час корисних справ для класу.</p> <p>Називає 3-5 пам'яток культури та історичних пам'яток рідної місцевості/ України, які вивчалися; розповідає 2-3 реченнями про важливі для українців події на основі матеріалів підручника.</p>
«достатній» (Д)	<p>Висловлює власні думки про те, що означає бути громадянином України, наводить окремі приклади з життя на їх підтвердження; аргументовано оцінює значущість для себе, родини державних свят України та переконаний/а у важливості їх відзначення (День Незалежності України, День Конституції України, День захисника України, День Соборності України);</p> <p>розмірковує над тим, як Конституція України впливає на його/ її життя і життя</p>

	<p>всіх громадян України; стверджує, що всі мають дотримуватися законів; у співпраці з учителем знаходить інформацію про інші країни Європи та світу, порівнює їх з Україною за наданим планом.</p> <p>Бере активну участь у визначенні разом із класом бажаного майбутнього своєї школи / громади та ідентифікує проблему, яку треба для цього вирішити; шукає причини визначеної проблеми своєї школи / громади, долучається до складання плану щодо її вирішення; бере участь у вирішенні проблеми своєї школи / громади, пояснює цінність волонтерства, наводить окремі приклади на підтвердження думок; демонструє позитивні емоції під час корисних справ для класу, школи.</p> <p>Висловлює власні думки про пам'ятки культури та історичні пам'ятки рідної місцевості/ України, важливі для українців події, які вивчалися; формулює висновки, спираючись на матеріали підручника; ставить питання на усвідомлення впливу важливих для громадян України подій на сучасність</p>
<p>«високий» (В)</p>	<p>Вільно висловлює власні думки про те, що означає бути громадянином України, аргументує прикладами власні відповіді; цікавиться історією походження державних свят України та переконаний/а у важливості їх відзначення (День Незалежності України, День Конституції України, День захисника України, День Соборності України);</p> <p>пояснює, як Конституція України – найважливіший документ держави, впливає на його/ її життя і життя всіх громадян України; розмірковує про роль законів у своєму житті, житті інших людей колись і тепер; самостійно знаходить інформацію про інші країни Європи та світу, порівнюючи їх з Україною за наданим планом або самостійно</p> <p>Обґрунтовує способи розв'язання проблем класу, школи, громади, спираючись на набуті знання, власний досвід; бере участь у вирішенні проблеми своєї школи / громади, переконує інших людей у цінності волонтерства, наводить приклади на підтвердження своїх думок; ініціює, за підтримки вчителя, проведення корисних справ для класу, школи</p> <p>Вільно висловлює власні думки про пам'ятки культури та історичні пам'ятки рідної місцевості/ України, важливі для українців подій, виявляє особисту позицію щодо них; формулює висновки, спираючись на матеріали підручника та додаткових джерел; ставить питання на розкриття причинно-наслідкових зв'язків між історичними подіями та сучасністю.</p>